

TEADUSTE AKADEEMIA EMAKEELE SELTS

Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn

tel 6449 331

e-post: es@eki.ee

www.emakeeleselts.ee

EMAKEELE SELTSI 93. TEGEVUSAASTA (2012)

I. Üritused

1. Konverentsid

Emakeele Selts korraldas 2012. aastal 4 konverentsi, ettekandeid esitati kokku 34.

Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga toimus 28. aprillil Peterburi Jaani kirikus keelekonverents „Eestlased mitmekeelses ja -kultuurilises Peterburis”, kus ettekannetega esinesid Vadim Mussajev, Tamara Smirnova, Tiiu Reimo ja Aile Möldre, Veronika Mahtina, Tõnu Tannberg, Jüri Viikberg, Tiina Maiberg, Piret Meos, Lea Jürgenstein, Jüri Valge, Tiina Paet ning Maarja Hein ja Anna Malkova. Ettekanded olid kahes plokis: eesti- ja venekeelne osa.

Koostöös Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi ka TÜ arvutiteaduse instituudiga toimus 26. jaanuaril Tartu ülikooli ajaloomuuseumi valges saalis akadeemik Haldur Õimu 70 aasta juubelile pühendatud konverents, kus esinesid Renate Pajusalu, Tiit Hennoste, Urmas Sutrop, Ilona Tragel ja Ann Veismann ning Heili Orav, Neeme Kahusk ja Kadri Vare.

27. juunil toimus Tartus traditsiooniline J. V. Veskile pühendatud keelekonverents. XLV Veski päeva „Keelte, murrete ja nimede ringist. Valdek Pall 85” kavas oli 5 ettekannet. Avaettekande „Valdek Palli jälgedes ja sammuke kõrvale ka” pidas Marja Kallasmaa. Niina Aasmäe pidas ettekande Valdek Palli töödest mordva keelte alal. Evar Saar kõneles Viru kohanimedest erinevatest tüüpidest, Liina Lindström tutvustas TÜ eesti murrete ja sugulaskeelte arhiivi ning murdekorpuse uurimisvõimaluste avardunud võimalusi ning Jüri Viikberg lõpetas päeva ülevaatega teemal „Murdesõnaraamat 1922–2012”.

Traditsiooniline üliõpilaskonverents, millega Emakeele Selts tähistas ühtlasi Euroopa keelte päeva, toimus 21. septembril Tartu Ülikoolis. Oma keeleuurimistöödest rääkisid Tallinna ja Tartu ülikooli bakalaureuse- ja magistriõppe üliõpilased, kes pidasid kokku 12 ettekannet. Ettekanded olid teema järgi jagatud nelja ossa: „Keeleuuri ja mitu pilku”, „Eesti lause”, „Kahe keele vahel” ning „Laps ja keel”.

2. Kõnekoosolekud, väliskeelepäevad ja keelepäevad Eesti koolides

Emakeele Selts korraldas 2012. aastal 6 kõnekoosolekut, 6 väliskeelepäeva ja 5 keelepäeva Eesti koolides, samuti korraldati noorte keelesaager „Põnev keeleteadus”. Ettekandeid esitati kokku 73.

Kõnekoosolekutel (viis Tallinnas ja üks Tartus) peeti 17 ettekannet.

16. veebruaril pidasid vana kirjakeele teemalisel kõnekoosolekul ettekande Kai Tafenau, Kristel Ress ja Annika Kilgi.

Seltsi aastakoosolekul 23. märtsil Tartu Ülikooli peahoones J. V. Veski auditoriumis kõlas Helle Metslangi, Karl Pajusalu ja Külli Habichti akadeemiline ettekanne „Küsiartiklite arengust”. Seltsi 92. tegevusaasta (2011) aruande esitas teadussekretär Killu Paldrok.

2. mail esinesid aktuaalsetel soome-ugri teemadel Nikolay Kuznetsov, Valentina Semenova ja Elena Ryabina.

17. mail toimus Tartus kõnekoosolek teemal „Kirjandus Emakeele Seltsis“, kus esinesid Hasso Krull, Lauri Pilter ja Arne Merilai.

Tallinna Ülikool koostöös Emakeele Seltsiga tähistas 6. septembril Mati Hindi 75 aasta juubelit kõnekoosolekuga, kus ettekandega esinesid Krista Kerge, Martin Ehala, Jüri Viikberg ning Karl Pajusalu ja Pire Teras.

15. novembri kõnekoosolekul leksikaalsetest suhetest esinesid Margit Langemets, Heili Orav ja Asta Õim.

Aasta viimasel kõnekoosolekul „Rahvusvahelisest uurimisprojektist ELDIA (European Language Diversity for All)” 6. detsembril tutvustasid projekti uurimistulemusi Helle Metslang, Kadri Koreinik ja Kristiina Praakli.

Väljaspool Eestit peeti Haridus- ja Teadusministeeriumi ning kohapealsete eesti seltside kaaskorraldusel 6 keelepäeva (Rootsis Lundis, Hollandis Haagis ja Goudas, Taanis Kopenhaagenis, Leedus Vilniuses ja Venemaal Moskvast). Ettekannete teemad olid väga erinevad, arvestades kohapealsete kuulajate ettepanekuid ja ootusi. Tavapäraselt on ettekannete hulka kuulunud ülevaade Eesti keelepoliitikast, tänavu sh eesti keelepoliitilistest suundumustest välismaal ning juriidilis-poliitilistest konfliktidest Eesti keeleelus. Ettekandeid peeti ka eesti uuemast kirjandusest, laste suulise ja kirjaliku keeleoskuse arendamisest, sõnavaramuutustest, õigekeelsusest, ees- ja kohanimedest, keele omandamisest, mitmekeelsusest, identiteediküsimustest. Ettekannete kõrval toimusid keeleõppeseminarid ning tutvustati uusi interaktiivseid keeleõppematerjale ja keeleõpikuid. Kokku peeti väliskeelepäevadel 23 ettekannet.

Emakeele Selts on Eesti Keele Instituudi, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Keeleinspektsiooni, Väike-Maarja Gümnaasiumi ja Väike-Maarja vallavalitsuse kõrval üks Ferdinand Johann Wiedemanni keelepäeva korraldajaid. Keelepäev toimus 19. aprillil Väike-Maarjas. 2012. aasta Wiedemanni keeleauhinna laureaat Mari Tarand pidas ettekande „Kodukeele küttes” ning auhinna nominent Heli Laanekask

ettekande „Wiedemanni grammatika eesti keeles”. Väike-Maarja Gümnaasiumi õpilane Kätlin Kaare rääkis kõnekäändude mõistmisest Väike-Maarja Gümnaasiumi näitel. Keeleauhinna laureaat Mari Tarand istutas keeletammikusse nimipuu.

Emakeele Selts jätkab edukalt 2009. aastal Annika Kilgi eestvedamisel elustatud koolide keelepäevade korraldamisega. 2012. aastal toimus 5 keelepäeva kokku 19 ettekandega, igas õppeasutuses peeti 3–6 ettekannet. Koolides esinevad eri alade eesti filoloogid ning keelepäevad on suunatud Eesti eri piirkondade kooliõpilastele. Tartu Katoliku Koolis kõneldi keele mitmest näost, Võru Kreutzwaldi gümnaasiumis keelelisest viisakusest, Noarootsi gümnaasiumis kandis keelepäev pealkirja „Kõneka maastiku päev”, Rapla Ühisgümnaasiumis räägiti eesti keele dünaamikast, Kunda Ühisgümnaasiumis keelest ja emotsionaalsusest. Ka väliskeelepäevadel peeti ettekandeid koolis: Eesti Koolis Hollandis kõlas ettekanne lapse eesti keele omandamisest ning peeti keeleõppemängude seminari.

Sügisel koolivaheajal 22.–24. oktoobril toimus Piusal noortele suunatud kolmepäevane keelelaager „Põnev keeleteadus”. Kokku said 18 gümnaasiuminoort ning Emakeele Seltsi, Eesti Keele Instituudi, Tallinna Ülikooli ja Tartu ülikooli keeleinimesed, lisaks esindajad Keeleinspeksioonist ja Rahvusringhäälingust. Kõlas 9 ettekannet: esinesid Peeter Päll, Helle Metslang ja Annika Kilgi, Arne Merilai, Reili Argus, Ilmar Tomusk, Katrin Kern, Tiina Leemets ning Einar Kraut. Arutleti keeleküsimuste, keele õppimise, hoidmise ja väärtustamise üle, lisaks mängiti keelelist osavust nõudvaid mänge, tehti keeleviktoriini jms.

II. Muu tegevus

Haridus- ja Teadusministeerium koostöös Emakeele Seltsiga korraldas 2011. aasta keeleteo valimise. Aasta keeleteo tiitli pälvisid Tanel Alumäe ja Kaarel Kaljurand TTÜ Küberneetika Instituudi foneetika ja kõnetehnoloogia laborist nutitelefoni keeleteo lõppüritusel, mis toimus 14. märtsil 2012 Haapsalu Wiedemanni Gümnaasiumis.

Haridus- ja Teadusministeeriumi toetusel algatas Emakeele Selts koostöös Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooliga 2011. aastal õpikute keele analüüsi projekti, millega on vaatluse all kahe Eesti õpikukirjastuse, Avita ja Koolibri väljaanded. Töö tulemusi tutvustati mitmel kohtumisel, muuhulgas toimus maikuu õpikukeele seminar Piusal 7 ettekandega. Seminari eesmärk oli arutleda uuringutele toetuvalt praeguste õpikute keele ning õpikute koostamise üldisemate probleemide üle, samuti kavandada meetmeid õpikute keeleprobleemide lahendamiseks.

2012. aasta sügisel korraldati uue ettevõtmisena ka kokkuvõttevõistlus Tuum, mille töörühma kuulusid Tiit Hennoste ja Külli Habicht TÜ-st, Jüri Valge HTM-ist ning Laura Teder ERR-ist. See on võistlus, milles iga osaleja saab panna proovile oma oskuse teha maksimaalselt 200-sõnaline kokkuvõtte žürii antud tekstist. Osales 194 kokkuvõtjat.

Haridus- ja Teadusministeeriumi toetusel jätkus teist aastat keeleviktoriin – keelenuputamisesanded ilmusid Oma Keeles ning Sirbis ja Keele Infolehes, kokku kuuel korral.

2012. aastal jätkusid ka õppesõidud, mida oli aasta jooksul neli: TLÜ filoloogid sõitsid külla tartlastele ning TÜ filoloogid tutvusid pealinna kõrgkooliga.

Jätkus töö eesti keele kolme valdkonna akadeemilise tervikkäsitlusega. Fonoloogia osas valmis eesti foneetika ja fonoloogia uurimislugu; eesti prosoodia ülevaade; eesti foneetika koondbibliograafia. Süntaksi osas valmis sissejuhatus ning üldise ja selle grammatiliste kategooriate kirjeldus. Sõnamoodustuse osas valmis komplekssete sõnade struktuur, sõnastruktuur ja sõnamoodustus, derivatsioon kui morfofonoloogiline protsess.

Koostöös Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutusega Meie Inimesed alustas Emakeele Selts 2010. aastal kaheaastase projektiga „Uusimmigrante õpetavate pedagoogide täiendusõpe“. 2012. aasta teises pooles sai see mahukas ettevõtmine edukalt läbi.

Emakeele Seltsi aastaraamatu artiklid on varustatud DOI-indeksitega ning on alustatud ESA veebis ja andmebaasides nähtavuse laiendamise (CEEOL, Scopus, DOAJ).

III. Kirjastamine

2012. aastal on trükkis ilmunud

- Emakeele Seltsi aastaraamat 57 (2011). Peatoimetaja Mati Ereht, toimetaja Sirje Mäearu. Eesti Teaduste Akadeemia Emakeele Selts. Tallinn 2012. 328 lk;
- keeleajakiri Oma Keel nr 1, 128 lk;
- keeleajakiri Oma Keel nr 2, 107 lk;
- kogumik ”Minevikupärandit Häädemeestelt. Valimik korrespondentide murdetekste VIII”. Toimetanud Helju Kaal, Eevi Ross. Tallinn 2012. 361 lk.

IV. Raamatukogu

ESi raamatukogu täienes 2012. aasta jooksul 55 trükisega, mis on saadud vahetuse, annetuse või ostu teel. Raamatukogus on arvel 6323 inventeeritud trükist.

Jätkeb raamatukogu andmete kättesaadavaks tegemine raamatukogudevahelise andmebaasi ESTER kaudu. Seltsi väljaannete müügi eest on väga edukalt hea seisnud seltsi raamatukoguhoidja Annika Oherde.

V. Keeletoimikond

Emakeele Seltsi Keeletoimikonna vanem on alates 23. märtsist 2012 taas Krista Kerge. Keeletoimikonda kuuluvad Reili Argus, Külli Habicht, Reet Kasik, Katrin Kern, Einar Kraut, Helika Mäekivi, Urve Pirso, Peeter Päll, Maire Raadik ja Arvi Tavast.

2012. aastal pidas keeletoimikond 6 istungit, lisaks 1 väljasõiduistungit ja 8 e-arutelu. Keeletoimikond kujundas seisukohti ÕS 2013 detailide suhtes, võttis vastu õigekirja

puudutavaid otsuseid, diskuteeris avalikkusega, esines ajalehtedes ja raadios ning vastas nii inimeste kui ka asutuste pöördumistele.

VI. Annetused

2012. aastal tegid Emakeele Seltsile annetuse kaks seltsiliiget: Eevi Ross ja Priit Järve.

VII. Liikmeskond

2012. aasta algul kuulus Emakeele Seltsi 348 tegev- ja 12 auliiget, 31. detsembri 2012 seisuga 354 tegevliiget ja 12 auliiget (Mati Erelt, Mati Hint, Helju Kaal, Valve-Liivi Kingisepp Uno Liivaku, Viivi Maanso, Helmi Neetar, Valdek Pall, Huno Rätsep, Ülo Tedre, Ellen Uuspõld ja Tiit-Rein Viitso).

Tegevusaasta jooksul võeti vastu 10 uut tegevliiget: Ingrid Krall, Margit Maran, Helika Mäekivi, Aivar Põldvee, Ann Metslang, Piret Malv, Valts Ernštreits, Tiina Kikerpill, Maarika Teral, Margit Ross.

Uusi auliikmeid 2012. aastal ei esitatud.

Seltsi liikmete hulgast omal soovil kustutamiseks avaldas soovi 2 tegevliiget (Toomas Tamla ja Sirle Pent). 2012. aastal otsustas aastakoosolek kustutada suurte liikmemaksuvõlgnevuste tõttu ühe tegevliikme seltsi liikmete hulgast (Indrek Kärner).

Surma läbi lahkus 2012. aastal 3 tegevliiget: (Erast Parmasto † 24.04.12, Olaf Paabo † 28.12.12, Lidia Vassikova † 29.10.2012).

VIII. Juhatus

Seltsi juhatusse kuuluvad esimees Helle Metslang, abiesimehed Karl Pajusalu ja Jüri Viikberg ning liikmed Mati Erelt, Asta Õim, Annika Kilgi ja Jüri Valge. Seltsi juhatus käis 2012. aastal koos 7 korda, sh üks kord arutleti e-posti teel.

IX. Töötajad

Teadussekretärina töötab Killu Paldrok. Raamatukogu juhatajana töötab Annika Oherde. Raamatupidaja on Tiia Vajak. Seltsi kodulehte kujundab Maria-Maren Sepper.

X. Üldisloomustus

93. tegevusaastat võib iseloomustada kui tegevusterohket. On korraldatud konverentse, kõnekoosolekuid, väliskeelepäevi, noorte keelehuviliste laager, jätkunud on keeleajakirja ja aastaraamatu väljaandmine. 2012. aastal peeti Emakeele Seltsi üritustel 108 ettekannet.

2006. aastast esindab Emakeele Seltsi juhatus Eesti Keele Instituudi teadusnõukogus Karl Pajusalu. Wiedemanni keeleauhinna komisjonis esindab seltsi Helle Metslang.

Seltsi esimees Helle Metslang ning juhatuse liikmed Karl Pajusalu, Jüri Viikberg ja Jüri Valge on jätkuvalt osalenud Eesti Keelenõukogu töös.

Rahaliselt oli 2012. aasta Emakeele Seltsile soodne. Teaduste Akadeemia tegevustoetus on küll vähenenud, kuid seltsi tegevusi (väljaannete ettevalmistamist, publitseerimist ja taseme tõstmist, keelepäevade jm keeleürituste korraldamist, keeletoimkonna tegevust jm) on toetanud Haridus- ja Teadusministeerium, samuti Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed.